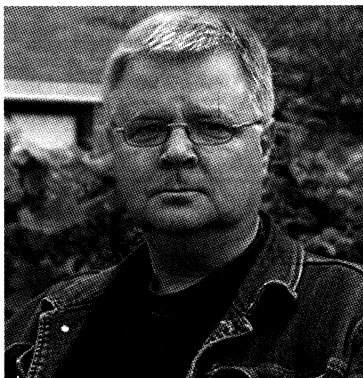

Komma hemifrån

Geografi och identitet i unga semestrares thailandsbloggar

MAGNUS BERG är docent i etnologi och i skrivande stund professor i etnicitet vid Linköpings universitet. Om inget oförutsett händer kommer han dock snart att börja verka som lektor i museologi vid Museion, Göteborgs universitet. Han forskning kan sägas utgöras av en serie etnologiska punktbelysningar av global kultur. Hans två senast publicerade böcker heter *Förlåta* men inte glömma. Röster om rasism, nationalism och det mångkulturella samhället i Namibia. Och i Sverige (2004) och *Politikens riktning och livets gång. Erfarenheter och förståelser av systemskiftet i svensk politik* (2006, tillsammans med Fredrik Sunnemark).

Var slutar hemma och var börjar borta? Inte är det så att jag befinner mig borta så snart jag lämnat min bostad, för den ligger i min hemstad som, i sin tur, ligger i ett land som jag också känner mig hemma i. Å andra sidan kan man till och från känna sig borta och långt hemifrån på platser i just detta land och denna stad. Och det finns faktiskt också stunder när jag upplever min bostad som ett ställe som det gäller att snarast möjligt ta sig bort ifrån. Det kan till exempel röra sig om tillfällen då man fått en överdos hemkänsla; när det trygga och välbekanta förvandlats till kväljande, själlös upprepning och rutin. Då vill man bort, hän till platser och miljöer som utlovar någonting annat; överraskningar och roligheter, lättja och avkoppling, utmaningar och äventyr, starka, nya intryck eller frånvaron av intryck. Frågan är bara var man hittar detta borta och hur och i vilken grad det ska skilja sig från det som finns där hemma.

Hemma och borta är undflyende storheter. Men det utesluter inte att man kan göra sig hemmastadd här och var, om omständigheterna är de rätta. Det är i själva verket dessa omständigheter som avgör vad som är hemma och vad som är borta; omständigheter som erbjuder möjligheter till identifikation, som gör det trovärdigt att jag och platsen hör ihop. I en globaliserad värld, där mobiliteten är stor och förbindelserna mellan platser oräkneliga, har dessa identifikationsmöjligheter sträckts ut rejält i rummet. Det är om det som det följande handlar: om de gränser mellan hemma och borta som har globaliseringen som sin förutsättning. De ska granskas i ett specifikt material: ett antal resbloggar författade av unga svenskar på kortare semesterbesök i Thailand.¹

Det rör sig om ungefär femton unga bloggskrivare

som begivit sig till några av de bland svenskar mest populära turistmålen i Thailand. Ungefär hälften av dem är charterresenärer, det vill säga att de har köpt ett helt paket – resa och boende – av en resebyrå. Den andra hälften har endast köpt sin flygbiljett i förväg och letar på egen hand upp boende. Denna grupp är i genomsnitt betydligt mer rörlig än den förra (som håller sig still på orten för deras hotell, kortare dagsutflykter undantagna). Man rör sig runt lite grand i Thailand; båtluftar något, besöker Bangkok.²

Alla resorna är avslutade men företogs relativt nyligen. Ingen gjordes för längre än fem år sedan. Resans genomsnittliga tid är ungefär tjugo dagar. Det är den omständigheten som är anledningen till att det här aktuella resandet benämns "korttidsturism". Man ger sig ut på kortare resor, helt enkelt, men utan att nödvändigtvis vara charterturist.

Endast några stycken som skriver är män. Den yngste bloggskrivaren kommer att vara tonåring några år till och den äldsta närmar sig de trettio. Ingen reser ensam, nästan alla reser i par (och ibland träder också den andra delen av paret in som skribent på bloggen); kvinna och kvinna, man och man eller kvinna och man. I de senare fallen har de två alltid ett kärleksförhållande; man är sambo, förlovade eller något som tycks sträva i den riktningen. Sammantaget innebär detta att det är drygt femton kvinnor och drygt tio män som varit ute och rest.

I genomsnitt har de resande skrivit ungefär sju inlägg från resan. Bloggarna har besökts vid mer än ett och ett halvt tusen tillfällen (vilket inte är det samma som ett och ett halvt tusen besökare, eftersom samma besökare återvänder många gånger), och det har resulterat i en rad, korta, hälsningar och kommentarer. Omkring

sexhundra bilder från resan har också publicerats. De återfinns på två tredjedelar av bloggarna. Ibland, men mera sällan, är de försedda med bildtext och ibland kommenteras de av bloggbesökarna.

Det som är mest påfallande med de cirka sexhundra fotografierna är att de är så lika varandra och att de fångar en så snäv motivkrets. Om man grupperar dem efter motiv finner man arton kategorier. De bilder som faller utanför dessa är obetydligt fler än tio.

De arton kategorierna utgörs av sådant som varje korttidsturist stiftar bekantskap med: flygplatsen, hotellet, stranden, poolen, restaurangen och så vidare. Motiven är alla hämtade från det som jag (efter att ha övervägt några andra begrepp som förekommer i litteraturen) valt att kalla turistzonen. Med det menas en kontext som i sina huvuddrag är utformad för att svara mot turistens önskemål och förväntningar i relation till de ekonomiska ramarna som tillgång och efterfrågan bildar. Utan turisternas närvaro skulle den upphöra att existera, eller i alla fall amputeras och krympa dramatiskt, för nästan allt den består av riktar sig mot turisterna. I det avseendet är den ett avskärmat marginalfenomen i förhållande till de övergripande lokala sociala och kulturella sammanhangen (det är den också i rent rumsligt mening: den är lokaliserad kring den strandlinje som omger öar och fastland och som varit av nedtonad ekonomisk betydelse för den thailändska befolkningen; den är, som Eric Cohen [1996] skriver, ett "marginal paradise"). Betraktad från turistens perspektiv kan den, och gör det oftast, fungera som ett slutet helt: det finns ingenting som tvingar eller lockar turisten att träda ut ur den, det går utmärkt att tillbringa hela sin utlandsvistelse i den.

Turistzonen är skapad genom en mycket handfast selektion. Endast det som svarar mot föreställningen om en lyckad semester ingår i den, allt annat är bortvalt. Selektionen är inte den enskilde turistens eget verk. Det finns former av resande där sådana individuella val trots allt har ett visst utrymme, till exempel när backpackern drar vidare till den förmenta autenticitet som ännu är ouppmärksam av majoriteten av turister. (Helt individuell är den givetvis inte; själva strävandet att finna orörd autenticitet är till exempel kollektivt och djupt kulturbunden.) Sådan individuell selektion äger inte rum i turistzonen. Det selekterande arbetet är i huvudsak redan utfört när den enskilde turisten anländer. Den selektion som sker kan snarare förstås som en fortlöpande förhandling mellan reseföretagen, lokala turismintressen och konsumentkollektivet av turister.

Turistzonen är platsen där "the collective gaze" utvecklas. Denna är den andra underkategorin till det som John Urry i sin klassiska turismstudie (2002/1999) kallar "the tourist gaze". Den första benämner han "the romantic gaze". Den kommer snart att spela en jämförande roll. Dess kännetecken är att den odlas i den ensamhet där det privata och personliga bor, och att den strävar mot ett slags andlig enhet mellan betraktaren och det betraktade. Den romantiska blicken letar efter känslobemängda intryck och olika former av autenticitet. Det autentiska är det som inte naggats av tidens tand och den romantiska blicken riktas därför företrädesvis, för att inte säga alltid, mot det förflutna.

Men i turistzonen härskar alltså "the collective gaze".³ Av namnet framgår att den delas av många. Dess grundvillkor är närvaron av många turister. Det är i själva

verket den som talar om att man befinner sig på en plats som är värd ett besök. Turisterna bekräftar för varandra det riktiga i valet att bege sig till den aktuella destinationen. Man får tänka sig att denna kollektivt ömsesidiga bekräftelse också bärs upp av att turisterna kollektivt genomför vissa handlingar – sola på stranden, dyka, klappa en tam tiger i en djurpark, äta på restaurang – som en turist förväntas genomföra.

Det är sådana handlingar som bloggarnas fotografier avbildar. Genom fixeringen vid sådana motiv är de ett tydligt uttryck för den kollektiva turistblicken; alla, bokstavligen alla, tar bilder av sådant som alla turister gör och uppmärksammar.

Det är inte bara korttidsturister som besöker länder som Thailand. En annan viktig kategori är den redan nämnde backpackern på äventyrlig långresa. Det har forskats en hel del om denne resenär (t.ex. Andersson Cederholm 1999, Elsrud 2004, Tveit 2002). Backpackerns blick är, till skillnad från korttidsturisternas i turistzonen och som redan antytts, romantisk och han/hon definierar sig oftast mot massturisternas välorganiserade kollektivism. Backpackerns fotografier ser annorlunda ut. Erika Andersson Cederholm (1999:115ff), som studerat sådana bilder, har noterat att de ofta försöker fånga "det unika". Vad som kännetecknar det unika kan variera, men bilderna av det är alltid någonting annat än de "typiska turistbilder" som ryggsäcksresenärerna markerar kritisk distans till.

De människor som porträtteras på bloggarna vittnar också om turisternas relation till turistzonen. Först och främst fotar man av sitt resesällskap och sig själv. I andra hand föreställer bilderna andra turister. Betydligt mera sällsynta är bilder

på thailändare. De som faktiskt förekommer har nästan alla det gemensamt att de professionellt verkar inom turistzonen och att det är i den rollen som turisten möter dem: de är guider, receptionister, kypare, elefantförare och, i något fall, prostituerade. Det finns andra bilder även om de är få – ett exempel är en gammal och förmodligen fattig kvinna som sitter på en trottoar i Bangkok. Genomgående för dessa är dock att fotografen inte har någon interaktiv relation till den avfotograferade. Det gäller förstås också alla de thailändare som förekommer i bildernas bakgrunder; som gatuvimmel till exempel.

Det finns ett intressant undantag från detta. Det är en bloggare som, på ett av sina många besök i Thailand, gav sig iväg på hill tribe trekking i norra Thailand, för att besöka etniska minoriteter i otillgänglig glesbygd som lever ett "autentiskt liv". Denna turist är förlovad med en thailändsk medborgare som tidigare arbetat i turistzonen. Under vistelsen genomgick paret vissa byråkratiska procedurer som skulle göra det möjligt för de två att permanent leva tillsammans i Sverige. Detta visar att turistzonen inte behöver vara något helt slutet, tvärt om kan den ibland erbjuda vägar till en rikare kontakt med det land man besöker.

*

En speciell sorts selektion är således förutsättningen för korttidsturismen: en som är genomförd redan innan turisten anländer. Hur förhåller det sig med sökandet efter det autentiska och det tillbakablickande temporal perspektiv som utmärker detta? Också den frågan kan få sitt svar redan på det här stadiet. Det är uppenbart: med undantag för det enda exemplet

på hill tribe trekking och kanske för enstaka foton på någon buddhastaty, pagod eller gatumarknad är det inte det autentiska man söker. Ungefär lika uppenbart är det att de historiska perspektiven är tämligen ointressanta vid besöken i Thailand. Buddhorna och pagoderna är också här de möjliga undantagen. I övrigt befinner man sig i ett intensivt upplevt nu som bestämt avskiljs från det som varit (till exempel snöslasket där hemma och Thailands historia) och det som ska komma (till exempel snöslasket där hemma och Thailands framtid).

Man kan argumentera för att det man vill närma sig faktiskt är det autentiskas motsats, alltså det artificiella, åtminstone om man med artificiellt syftar på det som skapats och arrangerats för turisterna och som skulle försvinna om dessa gjorde det samma. Det artificiella är alltså något som saknar lokal förankring och tradition. I alla fall på det hela taget. Havet och stränderna skulle förstås finnas kvar om turisterna försvann, men inte badarna och solbadarna (i Thailand, precis som på många andra turismdestinationer, har det aldrig funnits några lokala exempel på dessa typer, Cohen 1996), och inte parasollerna och solstolarna.

Av detta följer att det man söker inte nödvändigtvis behöver ha särskilt mycket med Thailand i sig att göra. Sola, bada, dyka, äta och dricka gott kan man göra på en rad andra platser på jorden. Det speciella med Thailand är inte detta utan att man, enligt vad som antyds när resbloggarna berör detta, kan göra det mera, billigare, bättre än annorstädes. Det turistiskt åtråvärda kan maximeras. Detta är förvisso sådant som det är svårt eller omöjligt att realisera i Sverige, där vädret är hopplöst, där allt är dyrt, där plikter lägger hinder för fest och hedonism. Men

det betyder alltså inte att det annat än i snäv rumslig mening är thailändskt. Det går faktiskt att hävda att det i minst lika stor omfattning är något svenskt, i så motto att det utgörs av en invertering av det som inte är riktigt till belåtenhet i Sverige. Det turistiskt åtråvärda definieras av sina svenska kontraster. Och mer därtill: i de förhandlingar som skapar turistzonen får det turistiskt åtråvärda också konkret gestalt genom att det kylslagna, dyra, pliktbestämda i hemlandet vänds ut och in. Parasollet och flipfloptofflorna ersätter paraplyet och vinterkängorna.

Det är också mycket ovanligt att resbloggarna utvecklar ett språk som försöker fånga något autentiskt. Minst lika, om inte mera, vanligt är att språket förstärker det artificiella. Ett fint exempel på detta är när en turist liknar upplevelsen från en dykningssession vid en simtur i ett jättelikt akvarium.

Denna vistelse i det artificiella är njutningsfull (så länge inte vädret sviker, försäljarna är för efterhängsna och annat förtretligt). Ingenting tyder på att den rymmer problematiska inslag. Borde sådana tecken förekomma? I sin studie av västerländska reseskildringar från 1750 till 1980 etablerar May Louise Pratt (1993) begreppet "antierövring" (anti-conquest). Det betecknar en representationsstrategi i vilken den västerländske resenären säkrar sin oskuld samtidigt som resan – inte minst i den historiska backspeglarna – måste förstås som ett led i de västerländska ansträngningarna att upprätta global (kolonial eller neokolonial) hegemoni. I antierövringens berättelse bedyrar resenären att hans/hennes vistelse i fjärran land inte hör samman med en västlig strävan efter dominans. Han/hon är på plats av helt andra och oskyldiga skäl: för att i vetenskapens namn dokumentera djur- och växtliv, för att be-

driva hederlig och reciprok handel. Antierövringens syfte är alltså att dölja och politiskt neutralisera någonting annat och problematiskt.

En iögonfallande omständighet i resbloggarna är återerövringarnas frånvaro. Samtidigt är det väl nästan omöjligt – särskilt när intrycken från Pratts studie aktiveras – att hävda att det inte skulle finnas någonting politiskt problematiskt i vistelsen i det thailändskt artificiella som har med västerländsk global dominans att göra. Redan ur det faktum att turistzonen är en kontext långt hemifrån som ordnats enbart för att svara mot ett västerländskt begär växer en väl så dramatisk politisk problematik. Men något sådant kan alltså inte skymtas i resbloggarna och inte heller några försök att i oskultsbevarande syfte dölja det. Man bara är där: man anländer, turistar och åker hem.

Två tänkbara och interrelaterade förklaringar till detta tror jag att man bör peka på i det här sammanhanget. Den ena är den långa och djupa normaliseringsprocess som massturismen genomgått. Såväl erövring (i Thailands fall näst intill en bokstavlig erövring – massturismens pionjärer utgjordes av amerikanska permitterter som i Pattaya på 1960-talet roade och vilade upp sig mellan de väpnade insatserna i Vietnam, se Cohen 1996) som återerövring är sedan länge genomförda och den senare har så effektivt överlagrat den förra att anledningarna att reflektera över vare sig det ena eller det andra är nästan omöjliga att upptäcka. Det är ingenting konstigt, betänkligt eller ens dubbelbottnat med att åka till Thailand för att ha det skönt och roligt. Tvärtom upplevs det säkert så att man reser till turistzonen bland annat för att koppla av från allt som är betänkligt och politiskt tilltrasslat. Man vill vila och roa

sig och betalar man bara för sig har man all rätt till det. (Och detta är också anledningen till att påpekandet av motsatsen – att avslappningens själva förutsättning är diskutabla politiska sammanhang – nog kan utlösa reflexer av upprörd defensivitet: "herregud, har man inte rätt att koppla av nu heller?!" Den som skriver en text som den här ska inte för ett ögonblick inbilla sig att han är i färd med att skaffa sig nya vänner bland dem vars resor diskuteras.)

Man kan nog säga att turistzonen i sig, såväl dess diskursiva uttryck som dess materialitet, är en framgångsrik och övertygande antierövring. Resebroschyrerna, hotellrummen, restaurangerna, alla de som har sin utkomst från turistzonen, drinkarna, grodfötterna och den billiga ölen – allt talar samma språk: här finns inga politiska fordringsägare, här ägnar man sig åt det som är normalt och tillåts försjunka i den moraliska spänningslöshet som är belöningen för den som gjort rätt för sig. Resenärerna förstår detta språk och de fördjupar sin förtrogenhet med det. Förutsättningen för detta är egna eller bekantas direkta eller indirekta erfarenheter från årtionden av massturism.

Rätt för sig gör man främst genom att betala. Den handlingen utgör förmodligen (man får gissa här eftersom antierövringsens första försvarslinje aldrig attackeras i resbloggarna) återerövringsens andra försvarslinje – den vid vilken det hävdas att semesternjutningen vilar på en affärstransaktion som gynnar alla berörda parter. Det är en bräcklig sanning som endast står pall om destinationsorternas lokalbefolkning och den lokala miljön exkluderas: de stora vinnarna i denna transaktion är inte dessa utan flygbolag, reseföretag och inhemska entreprenörer. I det thailändska fallet är de senare endast i liten

omfattning från destinationsorten utan från andra delar av landet, Bangkok företrädesvis. Massturismens landanspråk och avfallsprodukter innebär också en tung, ibland irreparabel, belastning på den lokala ekologin (Cohen 1996 och Dielemans 2008). Om utvecklingsländer sägs att ungefär hälften av turistinkomsterna läcker ut från destinationsorterna samt att de visserligen kan höja den ekonomiska nivån i ett land, men nästan aldrig minskar inkomstklyftorna. Däremot vidgar de dem ibland. (Jaakson [med referens till Worldwatch Institute] i Hall & Tucker 2004:170)

*

I en helt annan resblogg skriver en yrkesmilitär på utlandsuppdrag ungefär så här: "innan jag fortsätter att berätta om vad som händer här är det nog nödvändigt att jag förklarar några saker för er". Därefter följer ett längre stycke där det redogörs för boendeförhållanden, dagsrutiner och de kategorier av människor som bloggskrivaren kommer i beröring med. Han upplyser alltså sina läsare om något som de inte vet och känner till.

Något sådant förekommer aldrig i thailandsbloggarna. Det är den andra förklaringen till återerövringsens frånvaro. I thailandsbloggarna behöver ingenting klargöras. Det är förstås ett uttryck för att kunskap om turistzonen idag är allmän-gods. Inte sällan är det så – det framgår av vissa referenser i materialet – att läsaren besökt just den plats där bloggen skrivs (och ibland: just den strand, just det hotell, just den restaurang). Ibland är det blandad thailandturistisk kunskap som utgör referensramen, men oftast generell kunskap om turistzonen. Till denna kunskap hör den underförstådda förvissningen

att turism är en oproblematiserad och harmlös aktivitet. I bloggkommunikationen ställs aldrig frågor om de ekonomiska och historiska skälen till att man befinner sig där man befinner sig, vilka konsekvenserna av detta blir, vilka lokala processer som utlöses, stimuleras och motarbetas och så vidare. Det är en tystnad som befäster och förstärker antierövringens framgångar.

Bloggläsarnas kommentarer spelar också en mera aktiv roll i denna förstärkande process. En av de vanligast förekommande kommentarerna är att man blir avundsjuk eller "avis" av att ta del av det som står i bloggarna. Man beklagar att man dväls i det svenska grå och drömer sig bort till den thailändska turistzonen. Ridderligt sätter man sig oftast över avundsjukan och uppmuntrar de utresta att njuta så mycket som möjligt av det som destinationen erbjuder, ty detta unnar man dem sannerligen. Man säger därmed också att resenären gjort rätt när han eller hon transporterat sig dit. Själv skulle man göra precis likadant om bara tillfälle gavs. Och man uppmuntrar som sagt aldrig de utresta att reflektera över varför de är där de är. Det är för det första inte förenligt med den njutning man tillönskar dem. Det går nämligen inte, tror jag, att samtidigt njuta och kritiskt reflektera över njutningen. Att njuta är en akt av oförbehållsamhet vars förutsättning är det framgångsrika undanträngandet av det som grumlar njutningen. Och för det andra sägs absolut ingenting om att man själv skulle ägna sig åt reflektion i en liknande situation.

Det som först och främst fyller resebloggarna är rapporter om det i turistzonen som man dag för dag betar av. Lite förenklat kan man säga att man berättar om det som fotografierna visar. I detta

ganska sakliga rapportering finns här och var värdeomdömen och känslöfnimmelser insprängda. Dessa är nästan helt och hållet fokuserade på den njutning som mötet med turistzonen erbjuder och på den njutning som uteblir eller begränsas på grund av yttre störningar eller källor till njutning som inte befinns hålla måttet. Man är i paradiset och har det skönt, roligt, nice, härligt, toppen, mysigt. De negativa känslorna är de som stör den helgjutna njutningen: vädret som inte är riktigt som man tänkt sig, insekter på rummet, illa tillredd mat, hotell som saknar pool, medturister som (genom att vara till exempel högljudda och stökiga) inte betar sig som man önskar, krasslighet, illa genomförd massage, det faktum att man snart ska åka hem.

Allt detta bekräftas av läsarna. Man förstår med tydligt signalerad inlevelse att det sköna är skönt och att just det och det stör njutningen. Det är inget anmärkningsvärt med det. Erfarenheterna av ett resande som tillskrivs denna njutningscentrerade mening delas ju av så många. Det är klart att detta kompakta samförstånd då uppstår. Men tar man bara några distanserande steg i valfri riktning framträder något högst egendomligt. Man får en sträcka som motsvaras av mer än en femtedel av jordklotets omkrets och kommer till ett land i en annan världsdel där klimatet och naturen är något helt annat än här hemma, liksom de historiska, sociala, etniska, religiösa, politiska, ekonomiska förhållandena. Ändå är allt man stöter på så bekant och välkänt. Man vet precis vad man har att förvänta sig och vad som felar när förväntningarna inte infrias. Detta kommuniceras (praktiskt taget) i realtid – över detta väldiga geografiska avstånd – med närstående i Sverige som i detalj vet vad man pratar om.

Det som sker är en intimisering eller familjarisering av någonting egentligen mycket annorlunda som är beläget i fjärran. Man reser på sätt och vis inte bort, man reser till något som är en del av det svenska liv som man har gemensamt med sina närstående. Kontakten med dessa är i flera avseenden tät. Frekvensen i kommunikationen är hög (högre än den som äger rum i bloggarna: man förstår att många också står i kontakt via sms, mail, facebook och andra högteknologiska och av avstånd oberoende media). Den äger också rum – även om formen för kommunikationen i princip är öppen för alla och envar – i en liten sluten krets av människor som känner varandra väl. Men också den språkliga formen har denna socialt täta karaktär. Tonen är informell och vardaglig. Det är tydligt att man inte vänder sig till en anonym läsarskara. Inte sällan är läsartilltalet direkt riktat till högst konkreta mottagare ("Hej alla ni där hemma!", "Bettan, du går väl ut med hunden som du lovat?"). Och alla dessa kramar och pussar som genomkorsar cyberrymden? De är förstås ofta framsprungna ur den längtan som stora avstånd kan föda (även om avståndet uttraderas vid utdelandet av kramen: man säger alltid "kram!", men aldrig "om du var här skulle du få en kram"), men också det tydligaste tänkbara uttrycket för intimitet.

*

Slutligen så: vad lär man sig av dessa korttidsturistiska resor till Thailand? Av resbloggarna att döma samlar man i varje fall inte på sig särskilt stora mängder kunskap om Thailand. Däremot lär man sig mycket om den thailändska och den generella turistzonen och även om man redan, indirekt eller genom egna erfarenheter, var

bekant med denna så gör man sig mer förtrogen med den. Man testar och fördjupar sina kunskaper om hur turistzonen bör vara beskaffad för att likna det perfekta semester målet och om hur man bör bete sig i den. Detta är långt ifrån en okomplicerad läroprocess: under massturismens epok har kunskap som denna vuxit i oerhörd omfattning (se Löfgren 1999:206f) och den som inte vill framstå som en misslyckad turist måste därför tillägna sig mycket. Det gäller allt från själva valet av resmål och vad man gör när man väl kommit dit, till föränderliga detaljer som till exempel det rimliga priset för en måltid eller en guidad dag i djungeln. Också det man måste veta något om har blivit större och mera sammansatt. Det utbud som möter dagens korttidsturist är betydligt mera omfattande än det som de femhundraåttiofem chartersvenskar som 1950 landade på Mallorca (Dielemans 2008:28) ställdes inför.

Det som pågår är en fortlöpande inskolning i kompetensen att vara turist. Den är lika gammal som turismen själv. Den har stundom varit handfast och explicit, som i den handbok i badandets konst från 1890 som Jennie Dielemans ger (2008:17) några – som det idag ter sig – lustiga exempel ifrån ("för det första badet äro tre vågor nog. Hvad som derutöfver är, det är av [sic] ondo!"). Idag, när turism bland oss i norra hemisfären blivit något allmänt, har kunskap om turistrollen blivit näst intill socialt nödvändig. Turism är allmänt sett inte en kompetens som fungerar socialt stratifierande, utan något som de flesta normala människor besitter. Turism är heller inte ett exklusivt företag som går ut på att lämna det kända och möta det okända. Tar man fasta på det obefintliga *kulturella* avståndet mellan turistzonen och hemorten handlar modern

massturism snarare om att stanna hemma. *Kulturellt sett.*

Korttidsturismen är en apparat för identitetsarbete. Den utgör en övning i att vara normal, att klara av det som vanliga människor klarar av, och att kanalisera sin längtan efter njutning till former som de flesta kan vara överens om som riktiga. Inom detta fält av normalt turistande kan andra, mer förfinade, identitetsmarkeringar göras: genom att välja en viss destination, boende- och förströelseform med mera blir man en annan än de som gör andra val. Och utanför (skenbarligen eller ej) detta fält artikuleras andra identiteter: där hittar man till exempel backpackern som aldrig skulle drömma om att göra något så vanligt som att köpa en charterresa.

Korttidsturisten sätter sig själv på prov. Inte genom att äventyra sin självuppfattning i konfrontationer med det främmande, utan genom att försöka säkra sig själv som en som gör det som alla gör. Och också någonting annat provas och undersöks, nämligen förmågan att upprätthålla, befästa och kanske fördjupa parrelationer av vänskap eller förälskelse. Det är ju i par man reser.

*

Men det Thailand som finns utanför turistzonen? Förekommer det inte alls i bloggarna? Lär man sig inget om detta? Jo, någon gång dyker det faktiskt upp. Men det gör det på ett speciellt sätt och det är värt en kort historisk utflykt.

Under sepoyupproret mot den brittiska kolonialmakten i norra och centrala Indien 1857 och 1858 belägrades staden Lucknow. I samband med detta evakuerades ett antal brittiska kvinnor och barn till Calcutta. De brev som skrevs av dessa

kvinnor före, under och efter evakueringen har diskuterats av Alison Blunt (i Duncan & Gregory 1999). Hon visar då hur de imperialistiska politiska sammanhang som kvinnorna var en del av blev synliga först då de nådde den sfär i vilken deras subjektivitet var inskriven: hushållets. Det var när det indiska tjänstefolket började desertera, och därmed tvinga de brittiska kvinnorna att själva utföra hushållssysslorna, som upproret började avsätta spår i breven hem. Det skedde i en ton av stor indignation: här hade en normaliserad och hierarkisk ordning vräcks omkull och de brittiska kvinnorna chockerades av den brist på respekt som tjänstefolket därigenom visade. Att denna ordning var imperialistisk och rasistisk var däremot ingenting som det reflekterades över i breven. De stora sammanhangen sipprade endast delvis in i den trånga kontext som kvinnorna var hänvisade till och förstods i enlighet med den logik som rådde där. Den logiken tillät aldrig att vare sig det stora eller det lilla sammanhanget problematiserades.

På ett liknande sätt ser det ut när den thailändska världen utanför turistzonen någon gång tränger in i berättandet om denna. Det är när ordningen i turistzonen hotas utifrån som de större processerna utanför den omnämns. Det är tre yttre händelser som har denna påträngande karaktär: det ena är tsunamin och det andra är ockupationen av Bangkoks flygplats i samband med protesterna mot den dåvarande thailändska premiärministern Thaksin Shinawatra 2006. Omnämmandet av den förra föranleds av uppsnappade (möjligen missförstådda) rapporter om att en ny tsunami skulle vara på väg. Den bloggare som skriver om detta fruktar för en stund för sitt eget liv och för att vistelsen i paradiset ska förvandlas till en kata-

strof. Ockupationen av flygplatsen leder endast till att vissa bekymmer för hur man ska ta sig till och från turistorten ventileras. Den tredje händelsen är när en bloggskrivare med sällskap en dag inte kan få tag på alkohol på grund av "någon religiös helg de har här nere".

I inget fall leder händelserna till att några vidare kunskaper om Thailand utanför turistzonen kan redovisas. Det leder heller inte till några reflektioner över eller frågor om detta Thailand, som alltså, utöver dessa tre tillfällen, aldrig omnämns i bloggarna och aldrig framträder som ett objekt för kunskapstörst.

Man kan fråga sig om detta verkligen har med den korttidsturistiska resandeformen som sådan att göra. Det kanske snarare hänger ihop med den form för *berättande* om resan, som ju präglas av sin nära, direkta och intima kontakt mellan författare och läsare. Tvingar den formen också fram perspektiv som är intima och som endast belyser den kunskap som författare och läsare redan har gemensam? Kanske i någon mån, men att det inte alls behöver vara så har redan framgått av den bloggande yrkesmilitär som ägnade utrymme åt att förklara det läsarna – också i det här fallet, som det framstår, släkt och vänner – inte kände till. Ett ännu bättre exempel är en resblogg skriven av en biståndsarbetare på uppdrag i Afrika. Jämte hälsningarna till dem där hemma och rapporterna om hur dagarna förflyter fylls denna blogg av redogörelser för politiska och historiska skeenden och reflektioner över dessa, oftast föranledda av sådant som skribenten ser och upplever under sin resa.

Det finns alltså ingenting i resbloggens essens som utesluter annat berättande än det som här har diskuterats. Däremot finns det mycket i den njutningscentre-

rade vistelsen i turistzonen som gör det. Den tycks stänga inne läroprocessen och kommunikationen kring den i turistzonen. Den kunskap som den genererar är i högsta grad socialt användbar och den hjälper till att forma en identitet som väl fogar in sig i de sociala mönstren där hemma.

Men i den omständigheten finns också en rad problem. Resan till Thailand går alltid hemåt. Den görs för att säkra en svensk/västerländsk identitet, aldrig för att utmana den och aldrig för att mera inträngande förstå de kontexter som thailändska identiteter är infogade i. Det sker genom förvärvandet av kunskap som tycks vara fientlig till annan kunskap. I den antagonismen avvisas alla globaliseringskritiska och postkoloniala perspektiv. Och därmed kamoufleras också den egentligen uppenbara omständighet som är värd rejäla doser kritisk reflektion: att det ses som självklart och normalt att miljontals västerländska turister årligen reser till Thailand för att få hjälp av landets invånare att realisera sina drömmar om njutningsfull avkoppling, men att den motsatta resan praktiskt taget aldrig äger rum. Och att denna asymmetri är en förutsättning för ett normalt liv i Sverige.

NOTER

¹ Jag står i det följande i tacksamhetsskuld till en student i samhälls- och kulturanalys, Julia Zyto, som jag hade nöjet att handleda när hon skrev sina kandidat- och magisteruppsatser (se särskilt den förra, Zyto 2008).

² Med ett undantag besöker däremot ingen norra Thailand – ett alltmer populärt resmål för dem som uppskattar natur och etniska minoriteter som lever "ursprungligt". Anföringstecknen kring ordet markerar inte bara att det alltid är högst diskutabelt, utan också de förändringar

dessa etniska minoriteters liv genomgår som en följd av den tilltagande turismen, se Cohen 1996 och Dielemans 2008

- ³ Det utesluter förstås inte att den romantiska blicken kan ha sina representanter också bland korttidsturister i turistzonen. Flera finns till exempel i kategorin "kulturturister", som är en av fem turisttyper som Eva Wolf identifierat i sin studie av charterturism till Portugal (2001).

REFERENSER

- Andersson Cederholm, Erika, 1999. *Det extraordnärnas lockelse: Luffarturistens bilder och upplevelser*. Lund: Arkiv.
- Cohen, Eric, 1996. *Thai Tourism: Hill Tribes, Islands and Open-ended Prostitution*. Bangkok: White lotus.
- Dielemans, Jennie, 2008. *Välkommen till paradiset. Reportage om turistindustrin*. Stockholm: Atlas.
- Duncan, James & Gregory, Derek, 1999. *Writes of Passage: Reading Travel Writing*. London, New York: Routledge.
- Elsrud, Torun, 2004. *Taking Time and Making Journeys: Narratives on Self and the Other Among Backpackers*. Lund: Dept. of Sociology.
- Hall, C. Michael & Tucker, Hazel (eds.), 2004. *Tourism and Postcolonialism: Contested Discourses, Identities and Representations*. London: Routledge.
- Löfgren, Orvar, 1999. *On Holiday: A History of Vacationing*. Berkeley, Calif.: Univ. of California Press.
- Pratt, Mary Louise, 1993 (1992). *Imperial Eyes: Travel Writing and Transculturation*. London & New York: Routledge.
- Tveit, Eva-Marie, 2002. *Birds of Passage: An Inquiry into the Culture of Young Individuals Long-term Travelers*. Bergen: Department of Cultural Studies and Art History, Univ.
- Urry, John, 2002 (1999). *The Tourist Gaze*. London: Sage.
- Wolf, Eva, 2001. *Med charter till Estoril. En etnologisk studie av kulturell mångfald inom modern svensk turism*. Göteborg: Etnologiska föreningen i Västsverige.
- Zyto, Julia, 2008. "Thailand, here I come", i *En kritisk diskursanalys över svenskars förhållande till resmålet Thailand*. Norrköping: Linköpings universitet.

SUMMARY

Leaving Home, Coming Home
 – *Geography and Identity in Young Tourist's Blogs from Thailand*
 (Komma hemifrån
 Geografi och identitet i unga semestrars
 thailandsbloggar)

The article discusses the expansion of the concept of "home" as a consequence of modern, long-range tourism. The material consists of fifteen blogs written by young Swedish travelers who have visited some of the most popular tourist destinations in Thailand for a shorter period of time. The blogs construct a sort of familiarization of contexts situated far away from Sweden which incorporates them with idea of "home". The communication in the blog shows that journeys do not go to Thailand itself, understood as a specific and non-Swedish historical, economic and social context about which the blogs has close to nothing to say. Instead the blogs are exclusively focused on the "tourist zone" in Thailand. The tourist zone is a context constructed only to meet the tourist's demand for leisure, relaxation and hedonism. It is therefore a generalized zone that could be found on many places outside Thailand. Familiarity, and the ongoing process of education to familiarity, with the tourist zone in Thailand appears as a training in Sweden normality. In that sense Thailand, or rather a very peculiar version of Thailand, could be said to be incorporated with everyday life in Sweden. The theoretical sources of the article are of postcolonial and critical tourism research origin.

Keywords: tourism, tourist zone, normality, post colonialism, Thailand.

Magnus Berg, Museion, School of Global Studies, Göteborg University, Göteborg, Sweden.